

УДК: 336.7

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Танклевська Наталія Станіславівна

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

e-mail: ntanklevska@gmail.com

Мірошніченко Вікторія Олександрівна

аспірант ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

e-mail: viki_mir@ukr.net

JEL Classification G32

Анотація. У статті визначено, що головними стратегічними орієнтирами посилення фінансової безпеки аграрного підприємства мають бути забезпечення фінансової безпеки, фінансової незалежності та фінансової стабільності. Обґрунтовано індикатори та заходи забезпечення кожної із зазначених складових. Проведено аналіз фінансового потенціалу аграрного підприємства за індикаторами стратегічних орієнтирів у динаміці.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансовий потенціал аграрного підприємства, фінансова безпека, фінансова незалежність, фінансова стабільність, аграрне підприємство.

Ключевые слова: финансовый потенциал, финансовый потенциал аграрного предприятия, финансовая безопасность, финансовая независимость, финансовая стабильность, аграрное предприятие.

Постановка проблеми. Аграрні підприємства виступають важливою складовою економічної системи країни як основа її національної безпеки й конкурентоздатності. Швидкий розвиток міжнародних ринків створюють умови для трансформації господарюючих суб'єктів сільського господарства, що потребує якісного фінансового забезпечення їх діяльності. Підприємства галузі в Україні потерпають як від несприятливих погодно-кліматичних умов, так і від порушень ефективності діяльності економічної системи. Для протистояння зазначеним факторам підприємствам галузі необхідно мати високий рівень фінансового потенціалу, який сприятиме зростанню ефективної фінансової політики підприємства. В таких умовах особливої уваги потребує питання визначення стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню фінансового потенціалу підприємств

Аннотация. В статье определено, что главными стратегическими ориентирами усиления финансовой безопасности аграрного предприятия должны быть обеспечение финансовой безопасности, финансовой независимости и финансовой стабильности. Обоснованно индикаторы и меры обеспечения каждого из указанных составляющих. Проведен анализ финансового потенциала аграрного предприятия по индикаторам стратегических ориентиров в динамике.

присвячено праці вітчизняних та закордонних дослідників. Серед яких О. Ареф'єва, В. Бабич, О. Кизима, В. Ковальова, М. Лепа, Ю. Ряснянський, Б. Шелегеда. Деякі актуальні питань фінансового потенціалу аграрних підприємств висвітлено у наукових творах О. Гудзь, М. Дем'яненка, В. Ляшенко, П. Саблука, П. Стецюка та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження, які в тій чи іншій мірі висвітлюють дане питання, не розкривають всієї сутності поняття. А тому потребує уваги формування стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Формування цілей. Головною метою статті є визначення стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на фундаментальну важливість фінансового потенціалу аграрних підприємств необхідно зазначити, що для господарюючих суб'єктів

галузі головними стратегічними орієнтирами має бути досягнення високої фінансової безпеки, фінансової незалежності та стабільності діяльності (рис. 1). Слід акцентувати увагу, що на нашу думку стратегічні орієнтири фінансового потенціалу аграрних підприємств знаходяться

у тісній взаємодії. Оскільки, погіршення індикаторів фінансової безпеки неодмінно порушує стан фінансової стабільності, впливаючи на фінансову незалежність. А тому у практичній діяльності вони мають застосовуватися у комплексі.

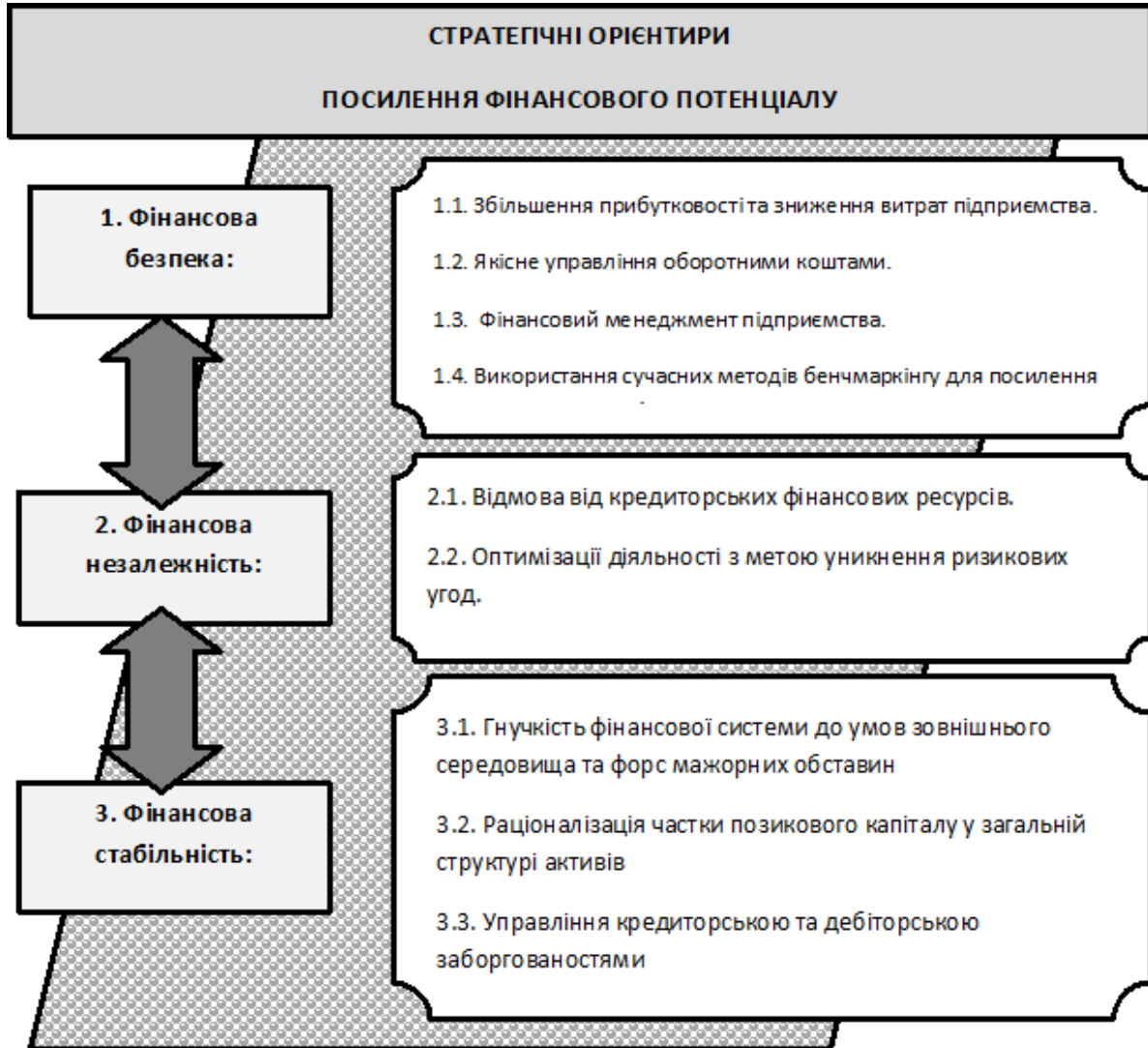

Рис. 1. Стратегічні орієнтири посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств

Особливої уваги потребує фінансова безпека аграрних підприємств як стратегічний орієнтир посилення їх фінансового потенціалу. Зауважимо, що на нашу думку реалізація даного вектору повинна здійснюватися за такими напрямками: збільшення прибутковості та зниження витрат підприємства; якісне управління оборотними коштами; фінансовий менеджмент підприємства; використання сучасних методів бенчмаркінгу для посилення конкурентоздатності; контролінг діяльності; планування грошових потоків. Нарощення прибутковості діяльності дозволить

значно підвищити стан фінансової безпеки, оскільки обсяг фінансових ресурсів зростатиме [2]. Відповідно відбуватиметься збільшення фінансового потенціалу аграрного підприємства. Використання бенчмаркінгу у діяльності аграрних підприємств сприятиме посиленню конкурентних переваг господарюючого суб'єкта, що також стимулюватиме збільшення дохідної частини бюджету підприємства, крім того впливає на їх репутацію. Так, за результатами проведеного у підприємстві «А» бенчмаркінгу збутової діяльності встановлено можливості

покращення довготривалого міжсезонного зберігання вирощеної продукції, що призвело до підвищення якісних показників, сприяючи тим самим посиленню фінансового потенціалу господарюючих суб'єктів.

Окремо варто зупинитися на управлінні грошовими потоками шляхом їх планування як одного із напрямів реалізації фінансової безпеки. Саме фінансове планування дозволяє встановити раціональний рівень фінансового забезпечення, що сприяє недопущенню кредиторської заборгованості і як наслідок стимулює фінансову незалежність та стабільність. Вважаємо, що фінансова безпека повинна орієнтуватися на планування грошових потоків, оскільки сприяє врівноваженню доходів та витрат аграрного підприємства. Наприклад, у 2015 р. ФГ «Аделаїда» невикористовувала методів планування грошових потоків, а тому отримала їх неузгодженість: на час посівної компанії було використано залучені фінансові ресурси у вигляді короткострокових кредитів, тоді як отриманні від реалізації продукції кошти напередодні було використано не за призначенням. виправивши виявлені недоліки, у 2016 р. дане підприємство позбулось небажаної кредиторської заборгованості шляхом планування грошових потоків, що збільшило дохідність підприємства.

Фінансова стабільність є тим стратегічним орієнтиром посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств забезпечення якого у сучасних умовах є досить складним завданням. Такі обставини пов'язані із значним втручанням зовнішнього середовища на даний процес. Тому ключовим завданням на нашу думку у контексті реалізації даного вектора варто назвати створення умов гнучкості фінансової системи. Аграрні підприємства мають створювати резервний фонд, щоб в умовах непередбачуваних обставин скористатися його можливостями. Разом з тим сприятимуть фінансовій стабільності попередження кризових явищ, страхування фінансових ризиків, нівелювання ймовірності банкрутства й фінансове планування.

Крім того недопустимим є перевищення концентрації позикового капіталу. Відхилення відповідного показника від нормативних значень знижує фінансовий потенціал аграрного підприємства, впливаючи на його фінансову стабільність. Необхідно зауважити, що у діяльності аграрних підприємств не завжди вдається використовувати виключно власний капітал. За умови використання кредитних

ресурсів варто приділяти значну увагу забезпеченості кредити, що значно впливає на фінансову стабільність підприємства. Значна роль належить також діагностиці дебіторської заборгованості [1; 4; 5].

Звернемо увагу, що ефективним елементом забезпечення фінансової стабільності аграрного підприємства має бути формування фінансової стратегії. Головними завданнями фінансової стратегії є такі: визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей; визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами; фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу; вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості; розроблення способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств [4; 8].

Разом з тим, стабільність розвитку підприємств та стійкість в умовах ринку можна забезпечити шляхом виконання наступних умов: суб'єкт господарської діяльності має бути сумісним із іншими структурами на макроекономічному рівні та спрямованим на виконання стратегічних завдань розвитку економіки в цілому; володіти певним рівнем самостійності та автономності, тобто представляти цілісний сформований організм, який постійно розвивається; зберігати свою сукупну властивість, функції при зміні його форми та структури; його відтворювальні процеси мають відповідати динаміці потреб в межах економічного суспільства та макросистеми; володіти потенціалом самоорганізації та саморозвитку.

Не менш важливим стратегічним орієнтиром посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств є фінансова незалежність. Перш за все забезпечення даного вектору потребує прискіпливої уваги до поточних операцій, здійснюваних аграрним підприємством. Вважаємо, що фінансова незалежність потребує відмови від кредиторських фінансових ресурсів, оптимізації діяльності з метою уникнення ризикових угод, співпрацю з надійними постачальниками, а крім того фінансову грамотність господарюючих суб'єктів.

Стосовно останнього варто зазначити, що показники фінансової грамотності не

лише населення країни але і господарюючих суб'єктів протягом 2011-2016 рр. значно зросли, але ще не досягають мінімально необхідних параметрів. Підприємства аграрного сектору України в цілому націлені на отримання прибутку у короткостроковій перспективі, не зосереджуючи увагу на стратегічних завданнях бізнесу. Свідченням цього є наявність високого рівня кредиторської заборгованості в іноземній валюті, відсутність якісного аналізу фінансового стану аграрних підприємств, помилки у звітності та інше. Натомість забезпечення фінансової незалежності як стратегічного орієнтира підвищення фінансового потенціалу вимагає значної уваги саме до наявності фінансової грамотності.

За результатами аналізу виявлено погіршення фінансового стану більшості аналізованих аграрних підприємств Херсонської області, що віддзеркалилось на фінансовому потенціалі. Об'єктивними передумовами даного стану вважаємо саме погіршення фінансово-економічної ситуації в країні через негативну дію кризових процесів. Виходячи із даних умов, формування стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств необхідно здійснювати із врахуванням зазначених обставин в контексті їх фінансової стабільності. А тому вважаємо доцільним провести діагностику стану ймовірності банкрутства, що дозволи виявити існуючі проблемні питання фінансового потенціалу аграрних підприємств. Найбільш розповсюдженими є інтегральні методи оцінки ймовірності банкрутства, які ґрунтуються на характеристиці фінансових показників діяльності господарюючого суб'єкта. Серед існуючих моделей розповсюдженими є модель Альтмана, Лиса, Тафлера, Зайцевой, Сайфулліна-Кадікова.

Одним із чинників, який впливає на фінансовий потенціал варто назвати недостатність фінансових ресурсів, причиною якого може бути низькі прибутки, високі витрати та неефективне управління оборотними засобами [8]. Показником низького рівня доходів та високого рівня витрат аграрних підприємств буде прибуток, тоді як неефективне управління оборотними засобами виражається через операційний грошовий потік. Вважаємо, що для покращення фінансового потенціалу аграрних підприємств варто дотримуватися положень технології тотального управління грошима (total cash management). Метою тотального управління грошима (ТСМ) є

забезпечення ефективних грошових потоків та їх ефективне використання. Тому, ТСМ поєднує такі головні елементи, що забезпечують підвищення фінансового потенціалу аграрних підприємств: бюджетування капіталовкладень, управління фінансовими ресурсами, поточне бюджетування, управління товарними запасами, збір дебіторської заборгованості, контроль та управління затратами, постійне управління фінансовими ресурсами.

Посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств повинно базуватися на визначених стратегічних орієнтирах, притаманних кожному господарюючому суб'єкту. Їх арсенал має відповідати існуючим вимогам та цілям підприємства. Вважаємо доцільним аграрним підприємствам приймати управлінські рішення орієнтуючись на матрицю стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу, яка має розраховуватися за даними суб'єкта господарювання. Виходячи із визначених стратегічних орієнтирів, вважаємо головними індикаторами, що засвідчать посилення фінансового потенціалу мають бути (рис. 2): індикатори фінансової безпеки (коефіцієнти платоспроможності, фінансування, рентабельності та росту прибутку), індикатори фінансової незалежності (коефіцієнти фінансової незалежності (автономії), індикатори фінансової залежності (мультиплікатор власного капіталу), концентрації позичкового капіталу, фінансового ризику, довгострокової заборгованості й покриття відсотків (покриття фінансових витрат)) та індикатори фінансової стабільності (коефіцієнти концентрації власного та позикового капіталу, співвідношення позикового і власного капіталу й коефіцієнт забезпеченості за кредитами).

За результатами діяльності аграрних підприємств Херсонської області нами було обрано перспективні господарюючі суб'єкти й апробовано ефективність стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу. Зокрема, проведено діагностику індикаторів стратегічних орієнтирів підприємства «А» (табл. 1). За результатами діагностики виявлено, що у 2016 р. значення коефіцієнта платоспроможності збільшилось більш ніж у три рази і становило 0,517, що засвідчує покращення значення показника але його середнє значення у 2014-2016 рр. знаходиться нижче нормативного рівня. Коефіцієнт фінансування як індикатор фінансової безпеки у 2016 р. склав 0,226, а у попередньому році 0,14.

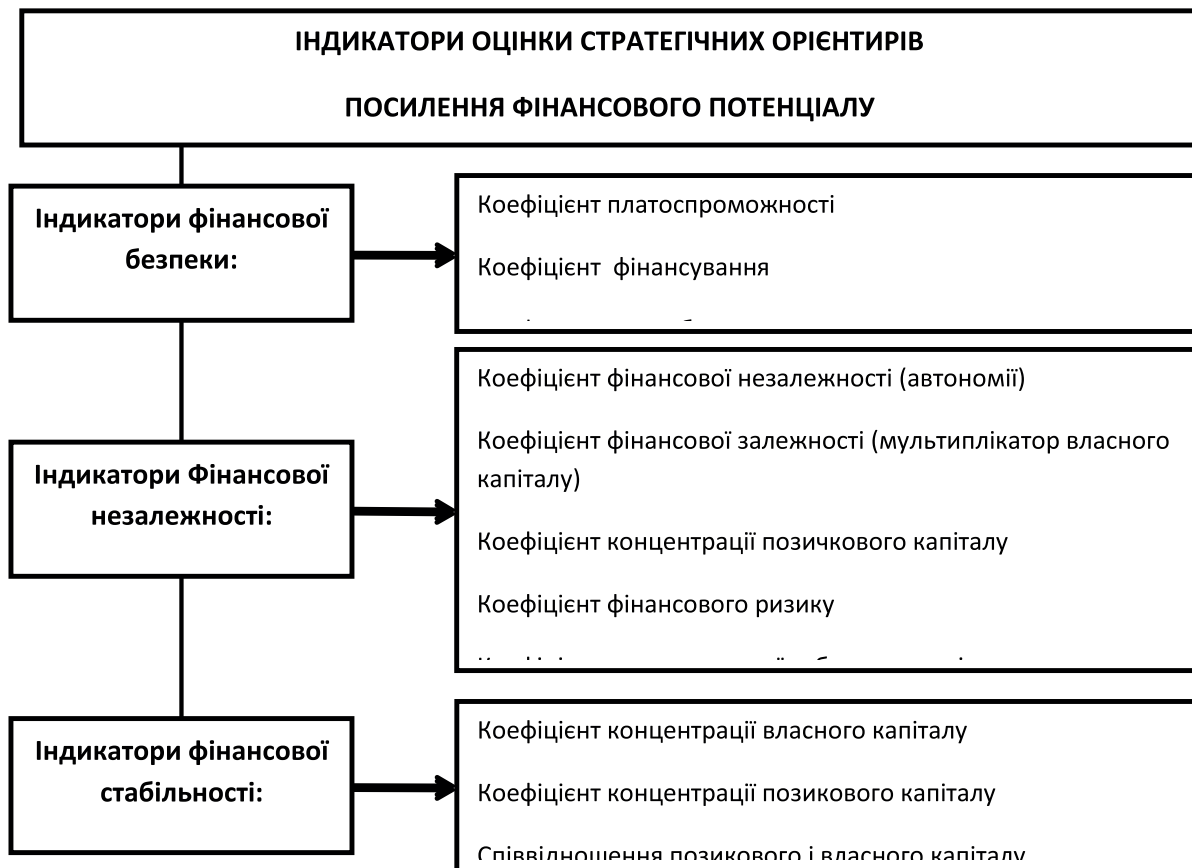

Рис. 2. Індикатори оцінки стратегічних орієнтирів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств

Оцінка індикаторів виявила загрози фінансової безпеки, викликані порушенням нормативного значення коефіцієнта платоспроможності, фінансової незалежності (через наявність високого фінансового ризику) та фінансової стабільності (у незначному відхиленні коефіцієнту забезпеченості за кредитами). Тому у межах визначених стратегічних орієнтирів підвищення фінансового потенціалу було рекомендовано проведення планування грошових потоків, управління кредиторською заборгованістю та страхування фінансових ризиків.

Таким чином, реалізація стратегічних орієнтирів підвищення фінансового потенціалу підприємства «А» сприяла покращенню якісних показників фінансової діяльності підприємства. Так, чистий прибуток підприємства збільшився на 40% відносно показників попереднього року, обсяг кредиторської заборгованості знизився на 22%, а рефінансування дебіторської заборгованості дозволило повернути безнадійну заборгованість попередніх років. За умови

дотримання обраного вектору розвитку даного аграрного підприємства вдасться зберегти сформовану динаміку посилення фінансового потенціалу, зміцнивши рівень фінансової стійкості, надійності та безпеки.

Отже, стратегічними орієнтирами посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств слід виокремлювати фінансову безпеку, забезпечення якої досягається шляхом контролінгу діяльності, планування грошових потоків, збільшенням прибутковості діяльності; фінансову незалежність у контексті стимулювання фінансової грамотності господарюючих суб'єктів, співпраці із надійними партнерами; та фінансової стабільності, досягнення якої буде можливим завдяки нівелюванню ймовірності банкрутства, страхування фінансових ризиків й управління кредиторською і дебіторською заборгованостями. Своєчасна та комплексна реалізація заходів сприятиме посиленню фінансового потенціалу, покращенню інвестиційної привабливості підприємств галузі і створюватиме умови для ефективного розвитку господарюючих суб'єктів.

Таблиця 1.

*Динаміка індикаторів стратегічних орієнтирів посилення
фінансового потенціалу підприємство «А»*

Індикатори	Рік			Середній рівень	Відхилення, %
	2014	2015	2016		
Індикатори фінансової безпеки:					
К пл.	0,148	0,196	0,517	0,29	349,3
К фін.	0,171	0,140	0,226	0,18	132,2
К рент.	0,22	0,13	0,44	0,26	200,0
К р.приб.	0,17	0,19	0,21	0,19	123,5
Індикатори фінансової незалежності:					
К ф.н.	0,3	0,5	0,7	0,50	233,3
К з.	1,14	2,15	1,9	1,73	166,7
К к.поз.к.	0,70	0,72	0,45	0,62	64,3
К ф.р.	1,1	1,15	0,9	1,05	81,8
К довг.заб.	0,3	0,4	0,2	0,30	66,7
К п.відсох.	0,12	0,13	0	0,08	0,0
Індикатори фінансової стабільності:					
К к.в.к.	0,4	0,4	0,7	0,50	175,0
К к.п.к.	0,6	0,6	0,3	0,50	50,0
Сп. п. та в.к.	1,5	1,5	0,4	1,13	26,7
К заб.кр.	0,4	0,5	0,3	0,40	75,0

Список використаних джерел:

1. Говорушко Т. А. Факторинг як форма рефінансування дебіторської заборгованості / Т. А. Говорушко, І. П. Ситник, К. М. Степаненко // Облік і фінанси. - 2012. - № 4. - С. 35-40.
2. Гривківська, О. В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства [Текст]: монографія / О. В. Гривківська. - Тернопіль : Астон, 2012. - 340 с.
3. Гудзь, О. Є. Науково-методичне забезпечення формування та реалізації фінансової політики підприємства [Текст] / О. Є. Гудзь, П. А. Стецюк, С. А. Навроцький, В. М. Алексійчук // Облік і фінанси. - 2013. - № 2(60). - С. 69-86.
4. Корнійчук Г. В. Модернізація механізму управління фінансовим потенціалом агроформувань [Електронний ресурс] / Г. В. Корнійчук // Технологический аудит и резервы производства. - 2016. - № 5(4). - С. 4-9. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_5\(4\)_2](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_5(4)_2)
5. Макаренко Ю. П. Управління кредитним забезпеченням підприємств продуктового підкомплексу / Ю. П. Макаренко // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2003. - № 4. - С. 73-78.
6. Офіційний сайт європейського банку реконструкції та розвитку [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ebrd.com/home>
7. Стецюк П. А. Управління кредитоспроможністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти / П. А. Стецюк, О. Є. Гудзь // Облік і фінанси. - 2014. - № 3. - С. 110-116.
8. Танклевська Н. С. Концептуальні основи формування фінансової політики розвитку сільського господарства країни / Н. С. Танклевська // Вісник Севастопольського ГТУ. - 2012. - Вип. 130. - С. 35-39.
9. Трусова Н. В. Концепція управління формуванням фінансового потенціалу підприємств аграрної сфери [Електронний ресурс] / Н. В. Трусова // Наука й економіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 189-198. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nie_2014_3_30
10. Хлупичев В.А., Савостьянова И.Л. Технологии DataMining для решения задач бизнеса // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2015. №11 С.627-628.